

A nyugdíjrendszer fejlődése

In: Illés György (szerk.): A magyar társadalombiztosítás 20 éve (1945–1964).
Budapest, 1967, SZOT Társadalombiztosítási Főigazgatóság. 27.

A mezőgazdasági munkavállalók kötelező társadalombiztosításának teljes körű bevezetése és megvalósítása a második világháború utáni időszakban valósult meg, melynek lényeges szakasza volt nem csupán az egészségbiztosítás kiépítése, hanem a mezőgazdaságban dolgozók nyugdíjbiztosítása is. Jóllehet az 1950-es, 1960-as évek folyamán a mezőgazdasági dolgozók jelentős része nyert el nyugdíjjogosultságot, ez nagyfokú diszkriminációval párosult (például az ún. kulákok vagy a nem tsz-tag mezőgazdasági magánzók nyugdíjbiztosításának megvonása vagy e társadalmi csoportok figyelmen kívül hagyása). Mindazonáltal a nyugdíjrendszerrel foglalkozó szemelvények rávilágítanak a már meglévő nyugdíjak rendkívül alacsony színvonalára: ezek a pénzügyi jóléti szolgáltatások aligha jelentettek önálló kereseti és megélhetési forrást, kiváltképp a rokkantsági és az öregség ágazatban.

Mezőgazdasági termelészövetkezeti tagok nyugdíjrendszere

A mezőgazdasági termelészövetkezeti tagok nyugdíjbiztosítása a termelészövetkezeti tagok nyugdíjbiztosítása a termelészövetkezetek fejlődésével párhuzamosan valósult meg. 1957-ben intézkedést hoztak a tagok üzemi baleset és foglalkozási betegség esetén történő kártalanításáról (54/1957. Korm. sz. r.). 1958. január 1-én lépett hatályba a termelészövetkezeti tagok kötelező kölcsönös nyugdíjbiztosítása (1957. évi 65. sz. tvr.).

Öregségi nyugdíjra az a 65. (nő 60.) életévét betöltött mezőgazdasági termelészövetkezeti tag jogosult, akinek legalább 20 nyugdíjéve van. 10 nyugdíjév alapján is jogosult azonban öregségi nyugdíjra az, aki 1961. december 31-ig a mezőgazdasági termelészövetkezetekben tagként belépett. Rokkantsági, özvegyi, árva, szülői nyugdíj is jár.

1959-től a munkaviszony és kisipari szövetkezeti tagság alapján szerzett időt is figyelembe kell venni. Ha az igénylőt ezzel a szolgálati idejével is megszerezte a nyugdíjra a jogosultságot, az ipari dolgozókhoz hasonlóan házasársi pótlékban részesül, és gyermekei után az ipari dolgozóknál érvényben lévő rendszer alapján kapja a családi pótlékot. (1959. évi 15. sz. tvr.) 1960-tól járadék állapítható meg a 70. (nő 65.) életévét betöltött vagy munkaképtelen termelészövetkezeti tagnak, illetőleg özvegyének, ha a nyugdíjra jogosultságot nem tudta megszerezni (6/1960. Korm. sz. r.).

Kisiparosok kötelező kölcsönös nyugdíjbiztosítása

1962. január 1. napjában lépett életbe a kisiparosok kötelező kölcsönös nyugdíjbiztosítása (1961. évi 20. sz. tvr.). A nyugellátásra jogosultság feltételei általában azonosak a munkaviszonyban álló dolgozók nyugdíjfeltételeivel. A nyugdíj összegének megállapításánál a kisiparosok három nyugdíjosztályba tartoznak.

Ügyvédek nyugdíjrendszere

1955. július 1-től a munkaközösségekben dolgozó néhány magángyakorlatot folytató ügyvédre is kiterjed a munkaviszonyban álló dolgozókra vonatkozó nyugdíjrendszer bizonyos eltérésekkel (2147/1955. MT sz. h., illetőleg 24/1963. Korm. sz. r.).

A tsz-tagok új nyugdíjrendszere

In: Gál László et al.: Szociálpolitikánk két évtizede. Budapest, 1969, Táncsics. 66–71.

A mezőgazdasági munkavállalók kötelező társadalombiztosításának teljes körű bevezetése és megvalósítása a második világháború utáni időszakban valósult meg, melynek lényeges szakasza volt nem csupán az egészségbiztosítás kiépítése, hanem a mezőgazdaságban dolgozók nyugdíjbiztosítása is. Jóllehet az 1950-es, 1960-as évek folyamán a mezőgazdasági dolgozók jelentős része nyert el nyugdíjjogosultságot, ez nagyfokú diszkriminációval párosult (például az ún. kulákok vagy a nem tsz-tag mezőgazdasági magánzók nyugdíjbiztosításának megvonása vagy e társadalmi csoportok figyelmen kívül hagyása). Mindazonáltal a nyugdíjrendszerrel foglalkozó szemelvények rávilágítanak a már meglévő nyugdíjak rendkívül alacsony színvonalára: ezek a pénzbeli jóléti szolgáltatások aligha jelentettek önálló kereseti és megélhetési forrást, kiváltképp a rokkantsági és az öregség ágazatban.

A mezőgazdasági tsz-tagok nyugdíjbiztosítását a termelőszövetkezetek fejlődésével párhuzamosan ugyancsak megoldották. Nyugdíjbiztosításunk a munkás-paraszt szövetség elve alapján a termelőszövetkezetek és a népgazdaság teherbíró képességének megfelelően, fokozatosan épült ki. [...] A tsz-tagok és családtagjaik üzemi baleset és foglalkozási betegség esetére 1957 óta voltak biztosítva. Balesetbiztosításuk teljesen megegyezett a bérből és fizetésből élő dolgozók balesetbiztosításával, a szolgáltatásokat havi 900 Ft összeg figyelembevételével kapták.

A tsz-tagok kötelező kölcsönös nyugdíjbiztosítása 1958. január elsején lépett hatályba. [...] Öregségi nyugdíjra az a 65. (nő 60.) életévét betöltött mezőgazdasági tsz-tag volt jogosult, aki legalább 20 nyugdíjévvvel rendelkezett. Öregségi nyugdíjra 10 nyugdíjév alapján is jogosult volt az, aki 1961. december 31-ig a mezőgazdasági termelőszövetkezetbe belépett. Rokkantsági nyugdíjban, özvegyi és árvaellátásban, továbbá szülői nyugdíjban megközelítően a bérből és fizetésből élő dolgozók ellátásához hasonlóan részesedhettek. Minden tsz-tag nyugdíj-megállapításának alapját havi 900 Ft jövedelem képezte. Nyugellátásuk mértéke és összege lényegesen alacsonyabb volt, mint a bérből és fizetésből élő dolgozóké.

Öregségi és munkaképtelenségi járadékot állapíthattak meg 1960-tól kezdődően a tsz-tagoknak, ha legalább három évet a termelőszövetkezetben tagként dolgoztak, továbbá, ha a 70. (nők 65.) életévüket betöltötték, vagy teljesen munkaképtelenné váltak.